

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1. Цілі та завдання проекту
- 2. Методика виконання проекту
- 3. Територія об'єкта проекту

РОЗДІЛ 2. ПОСЕРЕДОВИЩЕ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ

- 4. Методика виконання проекту
- 5. Інформація про об'єкт проекту
- 6. Дані про об'єкт проекту
- 7. Інформація про об'єкт проекту

РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПЦІЯ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ДО РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

К О Н Ц Е П Ц І Я

- 10. Методика виконання проекту
- 11. переходу Української РСР до ринкової економіки

РОЗДІЛ 4. ПОСЕРЕДОВИЩЕ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ

- 12. Методика виконання проекту
- 13. Методика виконання проекту
- 14. Методика виконання проекту
- 15. Методика виконання проекту
- 16. Методика виконання проекту
- 17. Методика виконання проекту
- 18. Методика виконання проекту
- 19. Методика виконання проекту

РОЗДІЛ 5. ПОСЕРЕДОВИЩЕ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ

- 20. Методика виконання проекту
- 21. Методика виконання проекту
- 22. Методика виконання проекту
- 23. Методика виконання проекту
- 24. Методика виконання проекту

РОЗДІЛ 6. ПОСЕРЕДОВИЩЕ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ

- 25. Методика виконання проекту
- 26. Методика виконання проекту
- 27. Методика виконання проекту
- 28. Методика виконання проекту
- 29. Методика виконання проекту

РОЗДІЛ 7. ПОСЕРЕДОВИЩЕ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ

- 30. Методика виконання проекту

З М І С Т

	стор.
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
1. Поняття і характерні риси ринку України	3
2. Модель переходу України до ринкової економіки	4
3. Порядок та етапи переходу до ринку	6
РОЗДІЛ 2. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ І СВОБОДА ПІДПРИЄМНИЦТВА	7
4. Механізм роздержавлення та приватизації власності	7
5. Проведення земельної реформи	8
6. Демоніполізація економіки	9
7. Свобода підприємництва	10
РОЗДІЛ 3. ОЗДОРОВЛЕННЯ ГРОШОВО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ	11
8. Реформа фінансово-бюджетної системи	11
9. Реформа банківської системи	12
10. Політика ціноутворення	13
11. Нормалізація грошового обігу	13
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК РИНКОВИХ ВІДНОСИН І СТВОРЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ	14
12. Розповсюдження товарних відносин на засоби виробництва, працю і капітал	14
13. Створення ринкової інфраструктури	15
14. Створення споживчого ринку	15
15. Створення ринку засобів виробництва	16
16. Створення фінансового ринку	17
17. Створення ринку робочої сили	17
РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	18
18. Функції і засоби державного регулювання	18
19. Індикативне та бюджетне планування	19
20. Податкове регулювання	20
21. Регулювання цін	21
РОЗДІЛ 6. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ	21
22. Механізм соціального захисту	22
23. Політика доходів	23
24. Політика зайнятості в республіці	24
25. Підготовка та перепідготовка кадрів	24
РОЗДІЛ 7. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	25
РОЗДІЛ 8. ЗАХИСТ І ОЗДОРОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА	27

Концепція і Програма переходу Української РСР до ринкової економіки базуються на положеннях Декларації про державний суверенітет України та Закону УРСР "Про економічну самостійність Української РСР", які створили необхідні передумови для забезпечення власної політики переходу до ринкової економіки з метою підвищення життєвого рівня народу України.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

І. Поняття і характерні риси ринку України

Ринок України являє собою систему товарно-грошових відносин з механізмом вільного ціноутворення, із вільним підприємництвом на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача. Ринок України передбачає використання економічних регуляторів державного впливу на розвиток народного господарства і наявність ефективною системи соціального захисту населення.

Ринок України базується на зацікавленості товаровиробників у випуску продукції для задоволення потреб народного господарства та населення і гарантує:

- свободу підприємницької діяльності, включаючи ціноутворення;
- виконання замовлень держави на взаємовигідних умовах, що забезпечить реалізацію вирішення головних завдань структурної перебудови економіки на основі цільових програм;
- соціальний захист населення, особливо його малозабезпечених верств.

Ринок України взаємодіє на основі еквівалентного товарообміну з ринками інших республік та зарубіжних країн.

Для захисту внутрішнього ринку України на визначених програмою етапах реалізуються різні організаційні та економічні заходи, в тому числі власна валюта, митна служба і система податків. Держава сприяє закріпленню на ринку підприємств і організацій України.

Кожен господарський суб'єкт, що вступає до ринкових відносин, має право самостійно вирішувати питання добору видів продукції, що виробляється, технології виробництва, науково-технічного прогресу, вибору партнерів по кооперованих зв'язках та реалізації продукції, питання формування цін та напрямків використання прибутків.

2. Модель переходу України до ринкової економіки

Світовий досвід виробив три основних види моделей переходу до ринкової економіки: еволюційну; "шокової терапії"; жорсткого регулювання. Модель еволюційного переходу до ринку, ґрунтуючись на поетапному і поступовому введенні ринкових відносин, припускає надто тривалий шлях переходу /10-15 років/, що в умовах гострої кризи економіки неприйнятно.

Модель "шокової терапії", пов'язана з одночасним введенням у дію всіх атрибутів ринку та одночасним переводом економіки на ринкові рейки, приводить на першому етапі до надмірної інфляції, безробіття і падінню виробництва. Реальний стан економіки України не дозволяє обрати цей шлях.

Модель жорсткого регулювання переходу до ринкової економіки базується на державному регулюванні цін на найважливіші товари, з одного боку, і прибутків населення - з другого. У її основу покладено стимулювання підприємництва і "заморожування" соціальних гарантій. Ця модель вимагає сильних дій уряду і, по суті,

зберігає диктат адміністративно-бюрократичної системи, що неприпустимо.

У зв'язку з цим для умов Української РСР, що характеризуються розбалансуванням грошової системи, низьким технічним рівнем виробничого потенціалу, кризовим станом усієї економіки, найбільш реальним буде власний варіант Концепції переходу до ринку. Він передбачає введення своєї грошової одиниці, що надійно забезпечуватиме захист споживчого ринку як від вивозу товарів, так і від ввезення з-за кордонів республіки грошової маси.

До вирішення цієї проблеми має діяти система нормованого розподілу харчових продуктів та обмеженого переліку непродовольчих товарів.

Концепція України орієнтується на прискорення процесу роздержавлення та приватизації власності при чіткому і однозначному визначенні обсягу, структури і меж усіх форм власності народу Української РСР. Одночасно мусять бути створені механізми забезпечення відносно рівних стартових умов для кожного члена суспільства та гарантії соціального захисту населення. Необхідно також зробити неможливим вихід на споживчий ринок грошових мас, не забезпечених товарним покриттям.

Для стримування темпів зростання доходів підприємств, перш за все, тієї їх частини, яка потрапляє на споживчий ринок у вигляді готівки, необхідно забезпечити таку державну кредитно-фінансову та цінову політику, яка стимулює розвиток виробництва товарів народного споживання та розширення послуг населенню.

Така загальна модель переходу до ринку забезпечить прискорене подолання інфляційних процесів та економічної кризи в цілому,

дозволить на наступному етапі перейти до розгортання істинно ринкових відносин. Вважаємо, що перехід до ринку цілком реальний протягом 1991-1992 рр.

3. Порядок та етапи переходу до ринку

Враховуючи складність та різноплановість програми переходу до ринку, доцільно виділити два етапи її реалізації - підготовчий та перехідний.

На підготовчому етапі необхідно здійснити такі заходи:

- підготовка проектів законодавчих актів, які повинні забезпечити правові основи ринку, та винесення їх на розгляд до Верховної Ради УРСР;
- формування механізму соціального захисту населення республіки;
- розробка республіканської програми роздержавлення власності;
- приведення організаційних структур управління у відповідності до вимог ринкової економіки.

На перехідному етапі передбачається забезпечити:

- роздержавлення власності;
- створення ринкової інфраструктури;
- розробку і реалізацію програми оздоровлення економіки;
- оздоровлення грошової системи, випуск національної валюти та перехід до вільного ціноутворення;
- свободу підприємництва;
- надійний соціальний захист населення;
- використання важелів державного регулювання.

Досягнута внаслідок зазначених заходів стабілізація ринку і цін дозволить розвивати і покращувати ринкові відносини у всіх сферах економіки. Відбудуться подальші структурні зміни у виробництві під впливом вимог світових ринків, інтенсивного використання світового рівня техніки, технології та організації виробництва як фундаменту підвищення добробуту народу. Особливу роль

у цей період має відіграти включення економіки України у широкі світогосподарські зв'язки, залучення іноземних інвеститорів для утворення спільних виробництв і необхідних ринкових структур.

РОЗДІЛ 2. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ І СВОБОДА ПІДПРИЄМНИЦТВА

4. Механізм роздержавлення та приватизації власності

З метою забезпечення дії на ринку України великої кількості самостійних, вільних, економічно відповідальних не тільки своїми поточними доходами, але й їх майновою власністю товаровиробників, подолання відчуження робітників від засобів і результатів виробництва, відновлення і розвитку конкуренції, структурної перебудови виробництва і управління економіки, залучення іноземних інвестицій здійснюється роздержавлення.

Принципи роздержавлення передбачають: додержання інтересів трудящих та суспільства; добровільність; рівноправність існування та захисту усіх форм власності; специфічності в різних галузях народного господарства; гласність.

Процес роздержавлення власності здійснюватиметься у такий спосіб:

- за рахунок продажу акцій і створення акціонерних товариств. На першому етапі роздержавлення акції намічено продавати лише працівникам підприємств, що перетворюються на акціонерні /як правило, великих підприємств/. Акції матиме право придбати й держава в особі органів державного управління чи державного підприємства. Частику акцій матимуть право придбати іноземні фізичні та юридичні особи;

- за рахунок власних коштів шляхом викупу у держави підприємств їх колективами, приватними особами, кооперативами та

об'єднаннями /у першу чергу середніх та дрібних підприємств/.

Продаж і передача державної власності у комерційний сектор буде здійснюватися на базі ринкових цін, що враховують споживчу вартість основних фондів і оборотних засобів. Будуть широко використані аукціони при роздержавленні таких галузей як торгівля і громадське харчування, сфера послуг, будівництво, автомобільний транспорт тощо. Створюватимуться органи управління по роздержавленню власності і зосередженню коштів від реалізації майна.

5. Проведення земельної реформи

Перехід до ринкових відносин передбачає радикальне перетворення аграрних відносин, для чого потрібно проведення земельної реформи.

Регулювання аграрних відносин спрямовано на створення умов для раціонального використання земель, відтворення родючості ґрунтів, збереження і покращання природного середовища і рівноправного розвитку різних форм господарювання.

Земля є виключною власністю народу України. Республіка у своїх кордонах здійснює розпорядження землями і розробляє земельне законодавство. Правомочність по розпорядженню землею на період роздержавлення та приватизації належить Верховній Раді Української РСР.

У відповідності з законодавством України земля надається громадянам та їх об'єднанням у довічне користування, що наслідують шляхом оренди ~~або продажу~~.

Забороняється продаж землі іноземним фізичним і юридичним особам. Цим особам дозволяється здача землі в оренду і концесію

на визначений законодавством України строк.

Землеволодіння та землекористування в Українській РСР є платними. Плата за землю стягується у формах земельного податку або орендної плати у залежності від її якості, місцезнаходження земельних ділянок та з урахуванням показників земельного кадастру, бонітету і ринкової вартості.

За землевласниками та землекористувачами закріплюється право самостійно господарювати на землі і право розпорядження виробленою продукцією, а також здійснення інших видів діяльності відповідно до цільового призначення, що мусить поєднуватись з обов'язком ефективного використання землі.

В Українській РСР законодавчо встановлюється порядок охорони земель з урахуванням екологічних вимог і контролю за їх ефективним використанням.

6. Демоніполізація економіки

Антимоніполізна політика повинна зруйнувати державні та господарські монополісні структури та сформувати нові, які забезпечать розвиток конкуренції товаровиробників, продажу товарів та надання послуг.

Принципи демоніполізації економіки передбачають:

- заборону формальних та неформальних угод учасників ринку, що викликають розподіл ринку за критеріями території, обсягів продажу та за купування, чи кола споживачів;
- заборону монополісного встановлення цін;
- заборону на використання невірної інформації, спроможної нанести шкоду репутації або кредитоспроможності конкурента;
- недопущення тиску на конкурента чи його клієнта;

- заборону на скупку або накопичення запасів товарів з метою створення штучного дефіциту;

- заходи, що виключають концентрацію виробництва і реалізацію товарів, які забезпечують окремому суб'єкту господарювання контроль на ринку.

У республіці створюється Антимонопольний комітет, функціями якого є контроль за виконанням антимонопольного законодавства, проведення експертизи рішень органів управління, застосування встановлених законодавчих санкцій.

7. Свобода підприємництва

Метою розвитку підприємництва є формування розгалуженої мережі суб'єктів ринку.

Основні принципи, на яких повинно ґрунтуватися вирішення проблеми:

надання правових гарантій вільного підприємництва, включаючи гарантії права на майно, вироблену продукцію, на вільний вибір партнерів по прямих зв'язках, здійснення експортно-імпорتنих операцій, самостійне використання прибутку /доходу/;

створення рівних можливостей для розвитку усіх видів підприємницької діяльності, що базуються на різноманітних формах власності.

Розвиток підприємництва може регулюватися лише економічними методами - через податки та податкові пільги, кредити, квоти, ліцензії, санкції, дотації. Втручання органів державного та місцевого самоврядування у господарсько-комерційну діяльність підприємця не допускається.

Розвиток свободної конкуренції між товаровиробниками може заохочуватися шляхом надання замовлень на конкурсній основі із

заклученням контрактів, диференціацією податків та податкових пільг, цільового кредитування та ціноутворення.

Для більш швидкого розвитку підприємництва, забезпечення практичної реалізації прав і свобод підприємців, розширення сфер їх діяльності в республіці створюється гнучка система підтримки підприємництва.

Республіка регулює на своїй території розвиток іноземного підприємництва, умови організації спільних підприємств, вільних економічних зон на базі діючого законодавства.

РОЗДІЛ 3. ОЗДОРОВЛЕННЯ ГРОШОВО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

8. Реформа фінансово-бюджетної системи

Фінансово-бюджетна реформа спрямована на створення власної фінансової системи Української РСР, яку складають фінанси республіки, місцевих органів влади, фінанси підприємств і організацій всіх форм власності, банківський і державний кредит, забезпечення незалежності бюджету України та місцевих бюджетів.

Бюджетна система будується на основі таких принципів:

закріплення за кожною ланкою бюджетної системи законодавчо встановлених джерел доходів;

встановлення диференційованих податків на прибуток в залежності від видів діяльності та рівновеликих податків по всіх формах власності, підпорядкованості та належності у межах кожного виду діяльності;

забезпечення самостійності кожної ланки бюджетної системи у формуванні та використанні закріплених доходних джерел.

Система самостійності бюджетів різних рівнів /при раціональному зв'язку між ними/ дозволяє відповідним органам управління мати фінансову базу проведення власної соціально-економічної

політики, виконання своїх функцій і реалізації соціальних програм.

9. Реформа банківської системи

Метою банківської реформи є комерціалізація грошового обігу національної валюти на базі створення дворівневої системи, до якої входять національний банк Української РСР /верхній рівень/ і комерційні банки /нижчий рівень/.

Принципи реформи банківської системи включають:

забезпечення самостійності Національного банку України, що підпорядкований лише вищому законодавчому органу республіки;

створення при Національному банку республіканської резервної системи, що акумулює активи комерційних банків;

розвиток ринкових відносин поміж банками та банків з вкладниками і споживачами коштів.

Основними функціями Національного банку є:

регулювання грошового обігу на базі монопольного права емісії грошей та здійснення операцій на відкритому ринку;

створення, зберігання та використання основного резервного фонду республіки, кредитування комерційних банків резервними засобами, проведення обліково-процентної політики і операцій на відкритому ринку;

введення державних грошових рахунків, проведення операцій з комерційними банками державними фінансовими засобами, а також операцій на відкритому ринку по продажу та купівлі державних цінних паперів.

Операції з підприємствами, організаціями та населенням здійснюють універсальні та спеціалізовані комерційні банки.

Кредитна політика під час переходу до ринкової економіки має бути спрямована на максимальне стимулювання підприємництва, збільшення виробництва високоякісних товарів, проведення конверсії військового виробництва, розширення асортименту випуску товарів народного споживання при жорсткому обмеженні загальної суми позик, що видаються.

ІО. Політика ціноутворення

Політика цін повинна забезпечити полегшений перехід до ринкових відносин. Поряд з введенням національної валюти слід передбачити додаткові регулятори на випадок різкого підвищення цін на окремі товари, якими можуть бути встановлені на відповідний період граничні ціни та рівень граничної рентабельності.

Внаслідок цього повинні бути створені умови для еквівалентного обміну, вільного підприємництва, реального госпрозрахунку, самоокупності, перебудови фінансової системи та стримування інфляційних процесів, створення передумов для інтегрування економіки України у світове господарство.

В міру становлення ринкових відносин, зниження рівня інфляції, державний контроль за цінами буде послаблятися, розшириться вільне ціноутворення.

ІІ. Нормалізація грошового обігу

При введенні власних грошей Національний банк України здійснює контроль співвідношень і встановлення їх курсу відносно валютного курсу карбованця, валют інших республік СРСР та зарубіжних країн.

Поряд із цим, після введення українського карбованця республіка повинна взяти на себе певну частину союзного інвалютного боргу, а також частину кредиторської заборгованості Союзу іншими країнами.

Введення та існування власної валюти України має забезпечуватися, по-перше, перерозподілом основних активів державного банку СРСР /золото, коштовності, цінні папери, валюта/, а також внутрішнього та зовнішнього боргу, і, по-друге, випуском на території республіки товарів, які могли б реалізовуватись на нові платіжні засоби, повністю покриваючи весь їх наявний обіг.

З метою розвитку грошових відносин Національний банк України повинен проводити заходи, спрямовані на забезпечення конвертування республіканської валюти і розвиток валютного ринку.

Організація валютного ринку повинна забезпечити значну децентралізацію валютних відносин, внутрішню, а в перспективі зовнішню конвертованість національної валюти.

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК РИНКОВИХ ВІДНОСИН І СТВОРЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ

12. Розповсюдження товарних відносин на засоби виробництва, працю і капітал

Метою перебудови економіки Української РСР є створення системи ринків, погоджена взаємодія яких забезпечує розподіл економічних ресурсів, адекватних суспільним потребам.

Важливішими принципами розв'язання цієї проблеми є надання засобам виробництва, фінансам, робочій силі, частково житлу та об'єктам соціально-культурного статусу товару; їх формування і використання підпорядковується законам товарно-грошового обігу.

Українська РСР законодавчо гарантує і реально забезпечує вільну підприємницьку діяльність на вказаних ринках усіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності на базі рівноправної конкуренції.

Формування ринків засобів виробництва, фінансів, праці здійснюється поетапно шляхом законодавчого скорочення обсягів державних замовлень і зміни їх характеру, відміни централізованого розподілу ресурсів /лімітування і фондування/ і може бути досягнуто у повній мірі після структурної перебудови народного господарства з орієнтацією на кінцеве споживання та завершення монополізації виробництва.

13. Створення ринкової інфраструктури

Формування і розвиток товарно-грошових відносин в Українській РСР реалізується на базі ринкової інфраструктури. Її основними елементами є:

- на ринку засобів виробництва - товарні біржі, мережа оптових посередників, фонди стабілізації ринку, лізингові фірми, сервісні центри, фірмові та комісійні магазини, брокерські та діджерські фірми, центри і пункти прокату;
- на фінансовому ринку - фондові та валютні біржі, комерційні банки, страхові компанії, аудиторські фірми;
- на ринку робочої сили /праці/ - біржі праці, посередницькі фірми /контори/ працевлаштування.

Українська РСР законодавчо, фінансовими ресурсами сприяє створенню ринкової інфраструктури.

14. Створення споживчого ринку

Формування споживчого ринку в Українській РСР протягом перехідного періоду здійснюється шляхом проведення таких заходів:

- розвиток підприємництва у сфері виробництва товарів народного споживання, першочергове роздержавлення і

демонополізація другого підрозділу суспільного виробництва, підтримка малих та середніх підприємств, податкове та кредитне стимулювання виробництва товарів народного споживання;

- зняття обмежень на продаж в особисте користування товарів "нетрадиційного" асортименту, стимулювання придбання населенням товарів довгострокового користування /у першу чергу житла/;

- поетапний перехід до вільного ціноутворення на більшість видів товарів, поступова відміна дотування збиткових підприємств, радикальний перегляд пільгового розподілу товарів народного споживання;

- стимулювання розширення імпорту споживчих товарів та його реалізація на комерційній основі /аукціони, вільні ціни, незалежні посередники/.

Українська РСР шляхом державного регулювання забезпечує перевагу пропозицій над попитом та стабільність споживчого ринку, використовуючи для цього податкові, кредитні, цінові важелі, товарні запаси та гнучку зовнішньоекономічну політику. Українська РСР приймає необхідні заходи для захисту споживчого ринку.

15. Створення ринку засобів виробництва

Ринок засобів виробництва в Українській РСР забезпечує вільну реалізацію засобів виробництва - сировини, матеріалів, палива, енергії, обладнання. Його формування здійснюється шляхом заміни централізованого розподілу ресурсів вільною торгівлею більшістю видів продукції виробничо-технічного призначення. Організаційною основою розвитку ринку засобів виробництва є демонополізація виробництва, забезпечення конкуренції між товаровиробниками та

торговельними посередниками, впровадження сучасних систем маркетингу, рекламної діяльності.

16. Створення фінансового ринку

Фінансовий ринок в Українській РСР включає ринки кредитних ресурсів, цінних паперів і валюти, які акумулюють та перерозподіляють тимчасово вільні грошові ресурси відповідно до потреб суб'єктів господарювання. Його формування здійснюється на базі ліквідації монополії держави у банківській системі, перетворення державних спеціалізованих банків у комерційні, розвитку усіх елементів ринкової інфраструктури.

17. Створення ринку робочої сили

Ринок робочої сили в Українській РСР забезпечує рівновагу між її попитом і пропозиціями. Попит на робочу силу визначається загальним рівнем економічної активності, створенням робочих місць, у тому числі за рахунок громадських робіт, ступенем законодавчої регламентації використання робітників. Пропозиція на ринку робочої сили залежить від динаміки демографічних процесів, загальних умов праці, організації системи підготовки і перепідготовки кваліфікованих кадрів, стану споживчого ринку, політики оплати праці, темпів вивільнення працівників з діючого виробництва.

Державне регулювання ринку робочої сили в Українській РСР складається з проведення гнучкої соціально-економічної політики, спрямованої на розвиток ринкових відносин, з одного боку, і забезпечення соціального захисту трудящих – з другого. Інструментами державного регулювання ринку робочої сили є вплив на умови

співати праці, рівень і структуру прибутків, а також соціальна політика і трудове законодавство.

РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Б. Функції і засоби державного регулювання

Метою державного регулювання економіки є досягнення ефективного, поступального та стабільного економічного, соціального, культурного і культурного розвитку Української РСР. Державне регулювання забезпечується управлінською, плануючою та контрольною діяльністю міністерств, державних комітетів та інспекцій Української РСР і виключає втручання у діяльність підприємств та інших господарюючих суб'єктів, не передбачене законодавством республіки.

Основними принципами державного регулювання економіки є:

- мінімальне втручання державних органів у економічні процеси: їм делегуються тільки ті функції, які не можуть бути забезпечені безпосередніми суб'єктами ринкових відносин;

- системний вплив на розвиток соціально-економічних процесів з урахуванням тісних взаємозв'язків ринку капіталів, фінансів, товарів, праці та інших на базі формування необхідних економічних регуляторів і нормативів, методичної бази та відповідних державних органів.

Функції державного регулювання економіки Української РСР включають: формування системи економічних інститутів державного управління; розробку і погодження стратегії економічної, соціальної та науково-технічної політики; укріплення умов функціонування ринку, активізацію ринкових відносин, пом'якшення впливу кризових явищ шляхом використання прав та можливостей, які уряд має у своєму розпорядженні, включаючи матеріально-технічні та

фінансові ресурси; регулювання пропозиції та попиту на товари шляхом дотування їх споживання; перерозподіл доходів населення і суб'єктів господарювання, спрямований на пом'якшення соціальної нерівності; стимулювання виробництв, що створюються на базі нових технологій, розвиток експортного виробництва, економічний захист стратегічно важливих виробництв; розробку і реалізацію шляхом бюджетного фінансування регіональної політики; розробку і реалізацію системи соціального захисту населення; вироблення та забезпечення дотримання вимог по охороні навколишнього середовища та його відтворення.

Державне регулювання економіки здійснюється за допомогою нормативного, фінансового та адміністративного методів.

Правову основу державного регулювання економіки складають законодавчі і нормативні акти, що визначають формування та функціонування елементів ринкового господарства.

19. Індикативне та бюджетне планування

Метою індикативного планування є реалізація основних цілей державного впливу на соціально-економічний розвиток на базі обґрунтування і розробки відповідної стратегії, тактики і політики із засобами їх впровадження. Індикативне планування є системою необов'язкових для суб'єктів ринкових відносин рекомендацій, а також скоординованих і взаємопов'язаних засобів побічного /свісного/ впливу через бюджетно-фінансовий, грошово-кредитний механізм та прямого впливу через державне підприємництво і розробку цільових комплексних програм.

Основними принципами індикативного планування є:

- поєднання аналітичних і прогнозних методів для вивчення соціально-економічних процесів, визначення конкретних об'єктів

директного впливу та вибору шляхів і засобів цього впливу;

- широке інформування суб'єктів ринкових відносин про визначені перспективи і прогнози соціально-економічного розвитку та забезпечення їх необхідної орієнтації при виборі особистих господарських рішень;

- застосування переважно непрямих /скісних/ регуляторів і нормативів, обов'язкових для усіх суб'єктів ринкових відносин;

- реалізація прямого впливу на соціально-економічні процеси переважно через кошти державного бюджету.

Регулюючий вплив планів і програм передбачається забезпечити за рахунок доведення до підприємств усіх видів власності лімітів земле-, водо-, лісокористування, нормативів плати за природні ресурси, орендної плати за землю, земельного податку, штрафів за одержання підприємствами прибутку у зв'язку з незапланованим підвищенням цін, нормативів штрафів за забруднення навколишнього середовища та нерациональне використання природних ресурсів, погодження з підприємствами і організаціями державного замовлення, лімітів капітальних вкладень та матеріальних ресурсів.

Цільові установки планів, прогнозів і програм реалізуються, головним чином, через фінансові засоби регулювання і, у першу чергу, бюджетного планування - державного бюджету і республіканських цільових фондів.

В перехідний період держава активно використовує регуляційні засоби грошово-кредитної політики.

20. Податкове регулювання

Метою податкового регулювання є економічний вплив на процеси формування особистих фондів фінансових коштів суб'єктів ринку шляхом вилучення частини їх доходів, а з другого боку -

формування централізованих фінансових фондів держави за рахунок ~~їх~~ вилучених коштів.

Податкове регулювання забезпечується шляхом оподаткування прибутку, стягнення акцизу, податку з обігу, прибуткового податку з громадян, плати за землю і природні ресурси, прибуткового податку з колгоспів, кооперативних і громадських організацій, місцевих податків.

Податкова система республіки регламентує структуру прибутків республіканського і місцевого бюджетів, яка не підлягає перегляду і коригуванню. Податкові прибутки складають основну частину прибутків місцевих бюджетів, знижуючи їх залежність від субсидій видестоящих бюджетів, позик і неподаткових прибутків.

Податкова система передбачає стимулювання технологічних нововведень шляхом зниження номінальних ставок податку на прибуток суб'єктів ринку і застосування спеціальних податкових пільг.

21. Регулювання цін

Не перехідному етапі формування ринку в УРСР використовуються

- державні /тверді/ ціни і тарифи;
- ціни і тарифи, що регулюються;
- вільні ціни і тарифи.

Державні ціни і тарифи і ті, що регулюються, застосовуються з метою соціального захисту населення і проведення антиінфляційної політики. В міру розвитку товарно-грошових відносин сфера застосування вільних цін розширюється.

Державні ціни встановлюються на найважливіші види промислової і сільськогосподарської продукції, а також на товари народного

споживання і послуги, які визначають життєвий рівень населення. Заходи забезпечення гнучкості державних цін до них можуть застосовуватися надбавки і знижки.

Регулювання здійснюється шляхом установлення граничних обмежень від державних /твердих/ цін /тарифів/ або шляхом прогресивного оподаткування.

Граничні ціни і тарифи можуть установлюватись виконками місцевих Рад народних депутатів на окремі товари, послуги і види діяльності кооперативів, громадян і підприємств.

РОЗДІЛ 6. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

22. Механізм соціального захисту

Метою соціального захисту громадян в умовах переходу до ринку є законодавче закріплення форм і рівней надання економічної підтримки та гарантій додержання соціальних прав різних верств населення.

Побудова механізму соціального захисту населення республіки при переході на ринкові відносини базується на таких основних принципах:

- забезпечення диференційованого підходу до різних соціально-демографічних груп і верств населення в залежності від ступеню їх економічної самостійності, працездатності і способів одержання прибутків;

- збільшення ролі особистих доходів у підвищенні рівня життя працездатного населення за рахунок зростання ефективності, активізації ініціативи в сфері праці, подолання зрівняльних тенденцій у механізмі оплати праці і розподілу суспільних фондів споживання;

- застосовування системи науково обгрунтованих соціальних нормативів.

Система соціального захисту населення включає:

- державні гарантії по оплаті найманої праці;
- компенсацію населенню збитків у зв'язку з разовим підвищенням цін на деякі види товарів і послуги при проведенні комплексної реформи цін;
- індексацію грошових прибутків населення, в тому числі пенсій в ощадкасах, при поточному підвищенні цін на товари і послуги;
- підтримку життєвого рівня малозабезпечених громадян та сімей з дітьми.

Згідно з основними принципами формування системи соціального захисту конкретний механізм здійснення її основних напрямків повинен забезпечувати збереження прожиткового мінімуму всім верствам захищеного суспільства, відносно вирівнювання умов до початку дії ринкових механізмів в частині оплати праці різних категорій зайнятих і соціального забезпечення працевлаштуваних, збереження виправданої диференціації оплати праці і підтримки пропорцій між різними сферами економіки республіки.

23. Політика доходів

Придатна для більшості працевлаштуваного населення політика в галузі підвищення доходів визначається на різних рівнях шляхом угодаень і договорів між урядом, підприємцями, професійними спілками та іншими органами робітничого самоврядування, які представляють інтереси трудящих у співвідношенні прибутків і заробітної плати, ступеню їх приросту при тій чи іншій динаміці результуючих економічних показників /національний дохід, чиста продукція та ін./.

Витрати на індексацію доходів непрацездатних/пенсії через старість та інвалідність, підмога сім'ям, що мають дітей та ін./, а також громадян, що зайняті в бюджетних організаціях і установах, здійснюються за рахунок державного бюджету, а в сфері матеріального виробництва за рахунок госпрозрахункових доходів.

24. Політика зайнятості в республіці

Для забезпечення повної та ефективною зайнятості населення республіки, збалансованості попиту та пропозицій на робочу силу, уникнення масового безробіття республіканські та місцеві органи управління регулюють розміщення продуктивних сил, визначають інвестиційну політику, створюють нові робочі місця з урахуванням розвитку різноманітних форм власності та господарських утворень. Республіканські і місцеві органи управління розробляють регіональні програми зайнятості, що передбачають задоволення потреб громадян у роботі.

На території республіки створюється державна служба зайнятості, яка сприяє забезпеченню громадян робочими місцями. В республіці створюється Державний фонд сприяння зайнятості та соціальної підтримки для реалізації політики зайнятості, матеріальної і фінансової підтримки незайнятих громадян.

25. Підготовка та перепідготовка кадрів

Українська РСР самостійно формує кадровий потенціал республіки, що забезпечує збалансованість попиту та пропозицій на робочу силу.

Держава встановлює порядок регулювання взаємовигідних відносин з іншими республіками у вигляді контрактної форми використання кваліфікованих кадрів.

Всі види підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів здійснюються на договірних умовах за рахунок замовника.

РОЗДІЛ 7. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Метою зовнішньоекономічної діяльності передбачається:

- втілення в життя власної зовнішньоекономічної політики, виходячи з інтересів економіки республіки;
- забезпечення потреб внутрішнього ринку за рахунок імпорту в товарах, що є дефіцитними, та забезпечення вигідного експорту продукції, виходячи з внутрішніх потреб;
- активне залучення іноземних інвестицій, технологій, досвіду до структурної перебудови народного господарства.

Зовнішньоекономічна діяльність базується на наступних принципах:

- пріоритетність у зовнішньоекономічних відносинах міжнародних угод та норм міжнародного права;
- взаємовигідність міжнародних економічних відносин;
- рівність можливостей всіх господарюючих суб'єктів вступати в зовнішньоекономічні зносини у відповідності з законодавством УРСР.

Українська РСР несе відповідальність за зобов'язання по зовнішньоекономічній діяльності по відношенню до іноземних держав, зарубіжних фірм та міжнародних організацій лише за угоди, укладені Верховною Радою УРСР та Радою Міністрів УРСР;

Українська РСР визнає правонаступництво в своїй долі зовнішньоекономічних боргів СРСР в випадку погодження Уряду СРСР

на частку України в золотому, валютному запасі та алмазному фонді СРСР.

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Українській РСР будуть юридичні та фізичні особи, державні та місцеві органи влади.

Виручка від експортно-імпорتنих операцій зараховується на рахунки господарюючих фізичних та юридичних осіб і вилучатись без їх згоди не може. Формування валютних фондів місцевих, обласних та державного бюджетів з валютної виручки фізичних та юридичних осіб можливе лише через її оподаткування.

Усі учасники зовнішньоекономічної діяльності мають право створювати валютні фонди. Власники валютних фондів мають право продавати, у тому числі на валютних аукціонах і біржах, обмінювати, надавати в кредит, або в користування валютні кошти, що їм належать, робити за їх рахунок добровільні внески в спільні та громадські фонди, акціонерні та інші види товариств.

Всі підприємства та державні установи можуть вільно купувати валютні кошти, в тому числі на валютних аукціонах і біржах, отримувати їх у кредит або в користування та направляти їх у власні валютні фонди.

Розпорядником державного валютного фонду республіки є Рада Міністрів Української РСР. Основні напрями використання коштів республіканського валютного фонду затверджуються Верховною Радою Української РСР.

Валютні операції на валютних аукціонах й валютних біржах здійснюються у відповідності із законодавством Української РСР про валютні операції.

Рада Міністрів Української РСР може встановлювати режим ліцензування або квотування експорту, імпорту та інших форм зовнішньоекономічних операцій, у випадках, коли їх здійснення може призвести до порушення рівноваги на внутрішньому ринку, в разі різкого погіршення платіжного балансу республіки або досягнення встановленого Верховною Радою УРСР рівня зовнішньої заборгованості, а також виходячи з державних інтересів республіки у відносинах з окремими країнами.

РОЗДІЛ 8. ЗАХИСТ І ОЗДОРОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Метою екологічної політики є створення комфортних умов життя народу України, оздоровлення природного середовища, його ефективного використання та відтворення природних ресурсів.

В основу екологічної політики закладаються такі принципи, а саме: пріоритетність екології над іншими проблемами соціально-економічного розвитку, широка державна підтримка екологічних заходів, врахування громадської думки, щодо розміщення шкідливих виробництв, залучення різноманітних джерел фінансування екологічних програм.

Враховуючи значне переобтяження навколишнього середовища результатами техногенної діяльності людини, застосовується жорстка державна система заходів, що спрямовані на оздоровлення середовища існування, шляхом:

- розробки крупних державних програм, що фінансуються із бюджету республіки і місцевих Рад;
- використання податкового законодавства з більш жорсткими нормами впливу на навколишнє середовище, а також при здійсненні екологічних заходів.

Важливішим завданням в реалізації цілей екологічної політики є впровадження в життя положень програми ліквідації наслідків аварії Чорнобильської АЕС, передумовою чого має бути встановлення статусу України, як зони екологічного лиха.

В умовах ринку підприємство зобов'язане своєчасно здійснювати природоохоронні заходи, спрямовані на зниження і компенсацію негативного впливу його виробництва на природне середовище. Фінансування таких заходів може відбуватися за рахунок власних коштів або інших джерел.

Підприємство відповідно до законодавства Української РСР несе відповідальність за додержання вимог і норм по раціональному використанню, відновленню та охороні земель, вод, надр, лісів, інших природних ресурсів, а також відшкодовує збитки, завдані в результаті його діяльності.

Юридичні особи і громадяни вносять плату за забруднення навколишнього середовища за встановленими ставками в залежності від рівня, обсягу, характеру, тривалості забруднення і сфери його впливу.

Плата за забруднення зараховується в позабюджетний Державний фонд охорони навколишнього середовища. Розміри і порядок сплати встановлюються Законом Української РСР про охорону природи.

х х

х

Концепція підготовлена робочою групою у складі:

Пилипчук В.М. /керівник від Верховної Ради УРСР/;

Фокін В.П. /керівник від Ради Міністрів УРСР/.

Народні депутати УРСР:

Байрака М.М.
Гетьман В.П.
Смельянов О.С.
Павленко Ф.О.
Швайка М.А.
Юхновський І.Р.

Вчені і спеціалісти:

Андреїшин М.Ю.
Антонов В.І.
Беседін В.Ф.
Бесчастний Л.К.
Бородюк В.М.
Братішко В.М.
Буцко М.М.
Возняк Р.П.
Геєць В.М.
Демідіон В.О.
Михайличенко С.Ю.
Науменко В.І.
Невелєв О.М.
Пинзеник В.М.
Подолєв І.В.
Положій В.М.
Приходько В.В.